

НУ „Васил Левски“ село Иганово

УТВЪРЖДАВАМ,

ДИРЕКТОР:

Минка Дринкова

Дата: 09.09.2019г.

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА ЗА I КЛАС (РАЗШИРЕНА ПОДГОТОВКА)

2019/ 2020 УЧЕБНА ГОДИНА

32 учебни седмици по 2 часа седмично – 64 учебни часа годишно

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Учебната програма за разширена подготовка е съобразена със спецификата на учебния предмет български език и литература в началния етап на основната образователна степен – има комплексен характер и поставя основата на системното изучаване на българския език и на литературата в следващия образователен етап. В релевантност е на учебната програма за общообразователна подготовка по български език и литература – I клас.

Обучението в избираемите часове за разширена подготовка е насочено към постигане на базовото равнище на компетентностите в областта на българския език и е пряко свързано с постигането на базовата грамотност като необходима предпоставка за функционалната грамотност. Допринася за изграждане както на ключовите за целия образователен процес в начален етап умения за четене, писане и разбиране на текст, така и на групите ключови компетентности (чл. 77 от ЗПУО и в чл.2 от Наредба №5 за общообразователната подготовка). Чрез реализиране на междупредметни връзки и комплекс от дейности за придобиване на ключовите компетентности в тези часове ще се затвърждават, разширят и задълбочават знанията, уменията и отношенията на първокласниците, описани в учебната програма по български език и литература (общообразователна подготовка).

В настоящата учебна програма се поставя акцент на **съвременните аспекти на четенето**, включително и четенето от електронен носител. Дейностите за създаване и поддържане на мотивация за четене, разбирано преди всичко като начин за общуване в различни житейски ситуации, са от изключителна важност за постигането на начална грамотност.

На различните етапи от обучението се търсят възможности за приобщаване на първокласника към четенето с разбиране и към общуването с книгата, като едновременно с това се работи за постигане на целите и задачите на обучението по български език и литература в първи клас, съобразно комплексния характер на предмета.

Верно с оригинал!

През **предбуквения етап**, който е решаващ за адаптацията на първокласника в училище, се използва разнообразие от илюстративен и снимков материал по познати на децата приказки и сюжети от художествени творби. Първокласниците възприемат художествени текстове чрез слушане, което провокира интереса им за четене. Работата в избираемите часове по разширена подготовка не следва да се ограничава само с разпознаване на герои или сюжети от литературни творби, а да се насочи към разширяване овладяването на уменията за разпознаване и използване на основните езикови и комуникативни единици – текст, изречение, дума, сричка, звук.

В **буквения етап** изучаването на звуковете и буквите от българската азбука в избираемите часове по разширена подготовка може да се подпомага с възприемане на художествен и нехудожествен текст чрез слушане, илюстративен материал от познати и непознати художествени творби. През този период се сменя позицията на детето при общуване с текст: от слушател то става читател.

През **следбуквения етап** в избираемите часове се разширяват знанията, уменията и отношенията на учениците за правилно, изразително и с разбиране четене на малки по обем художествени и нехудожествени текстове; ориентация в оформлението на книгата. Успоредно с това се работи за разширяване на знанията, уменията и отношенията на учениците от областта на различни дялове от езика – фонетика, синтаксис и лексикология.

Въведените нови понятия в задължителните часове се използват и разширяват в избираемите часове на практическа основа. В хода на уроците по български език и литература за разширена подготовка в първи клас учителят използва термини като автор, герой, художествен текст, нехудожествен текст, стихотворна реч, нестихотворна реч, литературно произведение, фолклорно произведение, детски списания, детски енциклопедии и други, които се възприемат непринудено от първокласника и постепенно формират представи за същността и съдържанието на видовете текст, осигуряват предпоставки и условия за изграждане на умение за работа с текст, което е водещо умение спрямо всички останали умения, ключови за съвременната икономика.

Учебното съдържание, предвидено в настоящата учебната програма за разширена подготовка, се разпределя в рамките на **64 избираеми часа за годината – по 2 часа седмично**.

Чрез учебната програма за разширена подготовка по български език и литература в първи клас се реализират **образователни задачи**, насочени към:

- Овладяване на основни правила на българския книжовен език.
- Формиране на умения за уместна употреба на езикови средства в различни комуникативни ситуации.
- Формиране и усъвършенстване на уменията на учениците да говорят и четат правилно и изразително, да пишат грамотно и четливо.
- Формиране на начални умения за възприемане, за осмисляне и за разграничаване на литературно и анонимно/фолклорно произведение, на художествен текст и на нехудожествен текст.
- Създаване и поддържане на мотивацията за четене, стимулиране на читателски интерес към литературата за деца.
- Изграждане на отношения, свързани с общочовешки ценности, национална идентичност и мултикултурност.
- Развитие на мисленето, въображението, паметта и познавателните интереси на първокласниците.

Настоящата учебна програма за разширена подготовка по български език и литература за първи клас е **изготвена въз основа на:**

- Изисквания за резултатите от обучението по учебния предмет български език и литература, компонент български език и компонент литература, Наредба №5 от

Върху с оригинала

30 ноември 2015 г. за общообразователна подготовка.

- Политики за насърчаване и развитие на грамотността при децата от начална училищна възраст, Национална стратегия за насърчаване и повишаване на грамотността /2014 – 2020/. Четенето – ключът за повишаване на грамотността на нацията.
- Рамков учебен план за общо образование за основната степен на образование и чл. 8, ал. 1 т.3 от Наредба №4 от 30.11.2016 г. за учебния план.
- Учебна програма по български език и литература за първи клас, утвърдена със заповед № РД 09 – 1857 от 17.12.2015 г.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО В ИЗБИРАЕМИТЕ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ ЗА РАЗШИРЕНА ПОДГОТОВКА В КРАЯ НА КЛАСА

Области на компетентност	Знания, умения и отношения
Начално ограмотяване	Разграничава звук и буква в състава на думата. Разпознава печатните и ръкописните букви от българската азбука. Изписва графически правилно елементите на буквите и връзките между тях. Владее техники за четене и писане на думи, изречения и кратки текстове. Разбира смисъла на прочетеното.
Езикови компетентности	Разграничава звуковите единици на езика и техни признаци /гласни и съгласни звукове/. Разграничава сричките в думата. Разграничава езиковите единици дума и изречение. Определя с помощта на учителя лексикалното значение на думи за назоваване на заобикалящата действителност в съответствие с комуникативната ситуация. Определя границите на изречението в текста. Съставя различни по цел на изказване изречения в зависимост от комуникативната ситуация.
Комуникативно речеви компетентности	Използва речевия етикет при поздравления и обръщения в устното общуване. Прилага правилата за речева учтивост /благодарност, молба, съгласие, несъгласие, поздрав/. Ориентира се в комуникативноречевата ситуация /Кой говори? На кого говори? Защо? Кога? Къде? Как?/. Уместно употребява езикови и неезикови средства според комуникативната ситуация. Коментира факти и идеи от чужд текст – художествен и нехудожествен. Прави с помощта на учителя умозаклучения и изводи, свързани със съдържанието, с езика и със структурата на текста. Търси и извлича с помощта на учителя конкретна информация от художествен и от нехудожествен текст. Изразява собствено мнение и го аргументира с оглед ситуацията на общуване.

Възро с думите!

	<p>Озаглавява текст.</p> <p>Създава кратък текст по серия от картини.</p> <p>Преразказва устно съдържанието на откъс от повествователен текст.</p> <p>Пише под диктовка текст в съответствие с изучените правописни правила.</p>
Литературни компетентности	<p>Различава произведения от различни литературни и фолклорни видове – приказка, разказ, стихотворение, гатанка.</p> <p>Преразказва устно епизод от прочетено литературно и/или фолклорно произведение и кратък художествен и/или нехудожествен текст.</p> <p>Задава въпроси по съдържанието на прочетено литературно или фолклорно произведение.</p> <p>Отговаря с кратък коментар на въпроси, свързани със съдържанието на художествен текст.</p> <p>Открива значението на непознати думи в контекста на прочетено и изучавано литературно или фолклорно произведение.</p> <p>Познава съдържанието на значими произведения на класиката в литературата за деца и фолклора, на съвременната литература за деца.</p> <p>Изгражда си представа за автора чрез негови значими произведения.</p> <p>Установява сходството и различието между две литературни произведения чрез съпоставката им.</p> <p>Изразява емоционално – оценъчно отношение към герои, епизоди, литературни и фолклорни произведения и автори.</p> <p>Ориентира се в оформлението на книгата / корици, страници, илюстрации/.</p>
Социокултурни компетентности	<p>Ориентира се в съдържанието на изучаваното литературно или фолклорно произведение.</p> <p>Доказва, че е разбрал смисъла на прочетеното.</p> <p>Възприема художествен и нехудожествен текст чрез слушане.</p> <p>Чете с разбиране материали от детски списания, детски енциклопедии, достъпна информация от интернет.</p> <p>Открива основни белези на своята национална идентичност и културна различност в прочетените и изучавани литературни и фолклорни произведения.</p> <p>Разказва по картина или по серия от картини /серия от илюстрации/.</p> <p>Съставя в устна форма благопожелания, свързани с празничния календар.</p> <p>Споделя прочетеното от детски списания, детски енциклопедии, достъпна информация от интернет.</p> <p>Интерпретира текста на прочетени и изучавани литературни и фолклорни произведения чрез участие в групов и в екипна дейност, в игрови и сценични форми.</p>

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Глобални теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението
Звуковете и буквите в българския език	<p>Разграничава звук и буква в състава на думата.</p> <p>Разпознава печатните и ръкописните букви от българската азбука.</p>

Верно е отпечатано.

	<p>Разграничава малка и главна буква.</p> <p>Ориентира се в последователността на звуковете в думата.</p> <p>Изписва графически правилно елементите на буквите и връзките между тях.</p> <p>Разграничава звуковите единици на езика и техни признаци /гласни и съгласни звукове/.</p> <p>Изговаря правилно звуковете в думите.</p> <p>Чете правилно думи в съответствие със звуковия им състав.</p> <p>Разграничава сричките в думата.</p> <p>Означава с букви звуковия състав и строеж на думите, без да пропуска букви.</p> <p>Познава реда на буквите в българската азбука.</p>
Дума и изречение	<p>Разграничава езиковите единици дума и изречение.</p> <p>Определя с помощта на учителя лексикалното значение на думи за назоваване на заобикалящата действителност в съответствие с комуникативната ситуация.</p> <p>Разбира смисловата цялост на изречението.</p> <p>Определя границите на изречението в текста.</p> <p>Свързва правилно думите в изречението.</p> <p>Съставя различни по цел на изказване изречения в зависимост от комуникативната ситуация.</p> <p>Разпознава препинателните знаци за край на изречение – точка, въпросителен и удивителен.</p> <p>Използва главна буква при писане на собствени имена.</p> <p>Проверява правописа на думи чрез други думи.</p> <p>Оформя графически правилно началото и края на изречението.</p> <p>Владее техники за четене и писане на думи и изречения и кратки текстове.</p>
Текст и общуване	<p>Разграничава в потока на речта основните езикови и речеви единици – звук, дума, изречение, текст.</p> <p>Усвоява механизъм за четене с разбиране.</p> <p>Различава писмен от устен текст.</p> <p>Използва речевия етикет при поздравления и обръщения в устното общуване.</p> <p>Прилага правилата за речева учтивост /благодарност, молба, съгласие, несъгласие, поздрав/.</p> <p>Включва се уместно в диалог по конкретна тема.</p> <p>Назовава различни видове общуване – езиково и неезиково, устно и писмено, електронно и неелектронно.</p> <p>Разпознава средствата за неезикова комуникация.</p> <p>Съставя в устна форма благопожелания, свързани с празничния календар.</p> <p>Владее техники за четене и писане на кратки текстове.</p> <p>Ориентира се в комуникативноречевата ситуация /Кой говори? На кого говори? Защо? Кога? Къде? Как?/.</p> <p>Уместно употребява езикови и неезикови средства / жест, мимика, поза на тялото/ според комуникативната ситуация.</p> <p>Коментира факти и идеи от чужд текст – художествен и нехудожествен.</p>

Върхо с дружелюбие!

	<p>Прави с помощта на учителя умозаклучения и изводи, свързани със съдържанието, с езика и със структурата на текста.</p> <p>Търси и извлича с помощта на учителя конкретна информация от художествен и от нехудожествен текст.</p> <p>Изразява собствено мнение и го аргументира с оглед ситуацията на общуване.</p> <p>Озаглавява текст.</p> <p>Преразказва устно съдържанието на откъс от повествователен текст.</p> <p>Пише под диктовка кратък текст в съответствие с изучените правописни правила.</p> <p>Създава кратък писмен текст по серия от картини.</p>
<p>Литературни и фолклорни текстове</p>	<p>Различава произведения от различни литературни и фолклорни видове – приказка, разказ, стихотворение, гатанка.</p> <p>Чете правилно и с разбиране малки по обем художествени или нехудожествени текстове.</p> <p>Ориентира се в съдържанието на изучаваното литературно или фолклорно произведение.</p> <p>Рецитира наизуст кратки стихотворения.</p> <p>Разграничава стихотворна от нестихотворна реч.</p> <p>Отгатва фолклорни и литературни гатанки, достъпни за възрастта.</p> <p>Преразказва устно епизод от прочетено литературно и/или фолклорно произведение и кратък художествен и/или нехудожествен текст.</p> <p>Задава въпроси по съдържанието на прочетено литературно или фолклорно произведение.</p> <p>Отговаря с кратък коментар на въпроси, свързани със съдържанието на художествен текст.</p> <p>Доказва, че е разбрал смисъла на прочетеното.</p> <p>Открива значението на непознати думи в контекста на прочетено и изучавано литературно или фолклорно произведение.</p> <p>Установява сходството и различието между две литературни произведения чрез съпоставката им.</p> <p>Изразява емоционално – оценъчно отношение към герои, епизоди, литературни и фолклорни произведения и автори.</p> <p>Открива основни белези на своята национална идентичност и културна различност в прочетените и изучавани литературни и фолклорни произведения.</p>
<p>Читателски интереси</p>	<p>Ориентира се в оформлението на книгата / корици, страници, илюстрации/.</p> <p>Познава съдържанието на значими произведения на класиката в литературата за деца и фолклора, на съвременната литература за деца.</p> <p>Споделя впечатления от изучавани или неизучавани цялостни произведения.</p> <p>Изгражда си представа за автора чрез негови значими произведения.</p> <p>Чете с разбиране материали от детски списания, детски енциклопедии, достъпна информация от интернет.</p> <p>Разказва по картина или по серия от картини /серия от илюстрации/.</p> <p>Интерпретира текста на прочетени и изучавани литературни и на фолклорни произведения чрез участие в групов и в екипна дейност,</p>

Верно е отговорено!

в игрови и сценични форми.

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ НА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ В ИЗБИРАЕМИ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ - РАЗШИРЕНА ПОДГОТОВКА

Акцент в оценяването на постиженията на първокласниците в избираемите часове – разширена подготовка по български език и литература се поставя на **формиращото оценяване**, което се изразява в прилагане на следните техники:

- *изработване на портфолио* на ученика;
- *огледално оценяване* – постига се сумативно, като на ученика се поставят символи или точки, които като се сумират, дават представа за развитието му;
- *работа върху грешката* – създава се възможност за следене и навременно коригиране работата на ученика, без да се натрупват и затвърдяват грешки, в т. ч. системна проверка на тетрадките на учениците;
- *поощрението* – подпомага формирането на самооценка и насочва вниманието на ученика към реални ползи от положените усилия;
- *работа в група* – осигурява възможност за оценка и самооценка.

Оценката на първокласника се отбелязва само с качествени показатели. В първите дни от учебната година се провежда индивидуална входяща диагностика на знанията и уменията на първокласника по български език. На основата на резултатите от нея се планира работа за компенсиране на констатирани проблеми в езиковото им развитие в задължителните и в избираемите часове. Търсят се възможности за разширяване и надграждане на знанията и уменията на учениците.

Овладените техники за четене и писане се проверяват чрез изпълнението от първокласника на разнообразни задачи : диктовка, препис, създаване на кратки текстове в уста и писмена форма, четене на срички, думи, изречения, кратки текстове.

Чрез отговори на въпроси по литературни и фолклорни произведения, устен преразказ на епизод от прочетено литературно и/или фолклорно произведение и кратък художествен и/или нехудожествен текст, изразено емоционално – оценъчно отношение към герои, епизоди, литературни и фолклорни произведения и автори се проверяват уменията за четене, възприемане и разбиране на текст.

Постиженията на учениците в избираемите часове по български език и литература – разширена подготовка се оценяват от учителя устно или писмено. Оценката се аргументира и се отбелязва само с качествен показател.

ДЕЙНОСТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ И МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ

Ключови компетентности	Примерни дейности и междупредметни връзки
Компетентности в областта на българския език	Нагледно представяне на звуково-буквения състав на думите. Разпознаване на букви в достъпен за първокласника художествен текст – приказка, разказ, стихотворение, гатанка. Откриване от кратък текст на изречение по зададен модел. Изписване на буквите и връзките между тях – четливо и красиво.

Верно е др...

стр. 7

	<p>Преписване на букви, думи, изречения, текст.</p> <p>Писане под диктовка на букви, думи, изречения, текст;</p> <p>Поправяне (с помощта на учителя) на допуснати в диктовка правописни грешки.</p> <p>Поправяне (с помощта на учителя) на грешки при оформянето на изречението – главна буква в началото и препинателен знак в края.</p> <p>Съставяне на съобщителни и въпросителни изречения по схеми.</p> <p>Обясняване (с помощта на учителя или в контекст) на лексикалното значение на дума.</p> <p>Описване на наблюдаван предмет, играчка и др.</p> <p>Възприемане на текст /художествен и нехудожествен/ чрез слушане и чрез четене.</p> <p>Изразително четене на познат художествен текст.</p> <p>Интерпретиране на текста на прочетени и изучавани литературни и на фолклорни произведения чрез участие в групова и в екипна дейност, в игрови и сценични форми.</p>
Умения за общуване на чужди езици	Откриване на прилики и разлики в елементи на букви от чужди езици.
Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите	<p>Определяне броя на звуковете и буквите в думите, на думите в изречението и на изреченията в текст.</p> <p>Използване на геометрични фигури при моделиране на думи и изречения.</p> <p>Разпознаване на номер на страницата в книга.</p> <p>Откриване на факти и връзки в нехудожествен текст / например: за природни явления /дъжд, буря, слънчево време и др./ и процеси в природата /промени в природата през различните сезони/.</p> <p>Словесно описване на идея /например: за подреждане на изложба, за изработване на книжка/.</p> <p>Изработване на книжка по определен художествен текст.</p> <p>Свързване на точки за изграждане на образ на герой от изучавана художествена творба, подреждане на сричков пъзел.</p>
Дигитална компетентност	<p>Писане на букви и думи с кирилица чрез електронни средства.</p> <p>Използване на разнообразни съвременни електронни източници за четене и общуване с книгата.</p> <p>Виртуални посещения на библиотеки.</p>
Умения за учене	<p>Учене с електронни учебни материали.</p> <p>Интерпретиране на съдържанието на изучавани значими произведения на класиката в литературата за деца и фолклора, на съвременната литература за деца.</p> <p>Рецитиране на стихотворения.</p> <p>Задаване на въпроси по съдържанието на изучаваното литературно или фолклорно произведение.</p> <p>Четене наум и на глас на художествен текст.</p> <p>Участие в диалог по конкретна тема с опора на художествен текст, илюстрация и др.</p> <p>Писане на кратък текст чрез самодиктовка.</p> <p>Използване на информация от различни източници – книги, детски енциклопедии, детски списания</p>

Верно с прилагане

	при работа в група.
Социални и граждански компетентности	<p>Изпълнение на различни роли в общуването – на слушач и на говорещ; на читател и слушател.</p> <p>Участие в диалог по конкретна тема, чрез изказване и защитаване на мнение.</p> <p>Изразяване на лична позиция по прочетен и/или изучаван художествен текст и адекватно приемане на чуждата гледна точка.</p> <p>Коментиране в група на модели на поведение на литературен герой, свързани с изява на взаимопомощ, с уважение, толерантност и съпричастност към другите.</p> <p>Проявяване на толерантност при работа в група.</p> <p>Разпознаване и представяне на книги от домашната, класната или училищна библиотека.</p> <p>Подреджане на класна библиотека.</p>
Инициативност и предприемчивост	Участие в ролеви игри, свързани с покупко – продажба.
Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество	<p>Представяне /с помощта на учителя/ творби или книги, съобразени с темата на урока.</p> <p>Събиране на подходящи творби за подготовка и отбелязване на празници и обичаи.</p> <p>Създаване на рисунка и на серия от рисунки за изразяване на впечатления от конкретна художествена творба.</p> <p>Изработване на костюми и маски за сценично представяне на художествена творба.</p> <p>Подбор на кукли и декори за драматизация на художествен текст.</p> <p>Рисуване на образи /смешно – забавни, декоративни/ на букви от българската азбука.</p> <p>Коментиране на произведения на различни култури и етноси.</p> <p>Участие в драматизация на художествен текст.</p> <p>Сценично представяне на кратко литературно или фолклорно произведение.</p> <p>Изразително четене на художествен текст.</p> <p>Организиране и участие в състезания, представителни изяви и други в областта на четенето и грамотността.</p>
Умения за подкрепа на устойчиво развитие и за здравословен начин на живот	<p>Подбиране на подходящи езикови средства за описание на здравословни храни.</p> <p>Описване на обекти в природата и в обществената среда.</p>

Уточнение: посочените дейности са примерни и не изчерпват възможностите за изграждане на междупредметни връзки.

Разработил: Тинка Балева

Верно е одобрено